

OP ZOEK NAAR EEN KLIMAATVRIENDELIJKE VEEHOUDERIJ IN DE KROMME RIJNSTREEK

Boeren leven en werken in nauwe relatie met het klimaat. De klimaatverandering heeft direct effect op de landbouw. Melkveehouders ondervinden hinder van extreme weersomstandigheden of een deel van hun land wordt aangewezen als wateropvanggebied.

Anderzijds draagt de melkveehouderij ook bij aan de klimaatverandering, met name door methaanuitstoot uit de koeienpens en lachgas via kunstmestgebruik.

KLIMAATVRIENDELIJK MELKEN IN DE PRAKTIJK

Uit onderzoek zijn al veel maatregelen bekend die veehouders kunnen nemen om de uitstoot op hun bedrijf te verminderen. Maar veel veehouders zijn hiervan nog niet op de hoogte.

Bovendien is vaak nog onduidelijk of deze maatregelen in de praktijk goed uitvoerbaar of rendabel zijn. Acht melkveehouders van de Agrarische Natuurvereniging Kromme Rijnstreek beoordelen dit voorjaar, onder begeleiding van CLM Onderzoek en Advies, verschillende maatregelen op toepasbaarheid en effectiviteit voor hun eigen bedrijf, én daarmee ook voor de streek als geheel. De maatregelen hebben te maken met: rantsoen, bemesting, huisvesting en duurzame energieproductie (zie lijst). Sommige maatregelen zijn beter uitvoerbaar op gebiedsniveau, vooral als ze te maken hebben met bodem of water. Daarnaast zijn sommige maatregelen beter toepasbaar op het ene bedrijf dan op het andere. Daarom is gekozen voor een regiobenadering waarbij het gebied als geheel een klimaatvriendelijke richting op gaat.

MAATREGELLEN EN TOEPASBAARHEID

Een aantal maatregelen blijkt inpasbaar in de bedrijfsvoering. Sommige leveren ook een economisch voordeel op. Deze maatregelen zijn voor de boeren op korte termijn al interessant. Klimaatvriendelijke maatregelen kunnen allerlei neveneffecten hebben. Sommige vergen van veehouders een grote investering, andere hebben een negatief effect voor het landschap of voor de diergezondheid. Maar maatregelen kunnen ook juist positieve neveneffecten hebben, bijvoorbeeld voor natuur of waterberging in de regio.

Broeikasgassen

Via de melkveehouderij komen drie broeikasgassen vrij: kooldioxide (CO_2) vnl. via energiegebruik, methaan (CH_4) vnl. uit de koeienpens en mestopslag en lachgas (N_2O) vnl. uit de bodem en via bemesting.

Kooldioxide is het bekendste broeikasgas maar methaan en vooral lachgas spelen in de veehouderij een hoofdrol door hun sterke broeikaswerking (21 resp. 310 keer sterker dan kooldioxide).

Onder invloed van het mestbeleid zal de uitstoot van broeikasgassen de komende jaren al met zo'n 3% afnemen. Maar die afname kan flink vergroot worden doordat melkveehouders – individueel én collectief – extra maatregelen gaan nemen op alle of een deel van de bedrijven in de Kromme Rijnstreek. Gedacht kan worden aan: extra reductie van kunstmestgift, reductie van de krachtvoergift, de teelt van biomassa en op beperkte schaal wind- en zonne-energie. Andere maatregelen zijn: meer bestendig zetmeel in het rantsoen, meer krachtvoer, lactatietijd verlengen (dus minder jongvee), individuele en/of collectieve mestvergisting. Via invulling van de Klimaatlat (www.klimaatlat.nl) kan een veehouder zelf nagaan hoeveel broeikasgassen hij uitstoot per kg. melk én hoe hij dat met bepaalde maatregelen kan verminderen.

HOE NU VERDER?

Dit voorjaar hebben vier bijeenkomsten plaatsgevonden; na de zomer vindt een afsluitende bijeenkomst plaats en wordt de balans opgemaakt van de zoektocht en wordt mondeling verslag gedaan aan collegaboeren. Bovendien onderhouden de veehouders contact met collegawerkgroepen in Noord-Holland, Zuid-Holland en Noord-Brabant.

MOGELIJKE MAATREGELEN

1. Verlaging N-bemesting via kunstmest, bv. door toepassen vloeibare kunstmest
2. Splitsen eerste kunstmest N-gift op grasland
3. Verlaging ureumgehalte in melk
4. Vergroting krachtvoeraandeel in rantsoen
5. Vergroting gehalte bestendig zetmeel (bijv. geplette tarwe) in rantsoen
6. Toename vetgehalte in rantsoen
7. Minder scheuren grasland
8. Individuele mestvergisting met co-vergisting
9. Verhoging levensproductie per koe
10. Minder jongvee aanhouden
11. Stroomgebruik terugdringen
12. Dieselgebruik terugdringen
13. Collectieve mestvergisting
14. Windturbines
15. Zonne-energie op daken
ligboxenstallen
16. Biomassa/energieteelt
17. Diesel vervangen door biodiesel

De deelnemers zijn:

- Jos van der Gun (Wijk bij Duurstede),
- Maas Merkens (Cothen),
- Cees-Jan Nell (Langbroek),
- Floor Oskam (Bunnik),
- Peter van Rooijen (Wijk bij Duurstede),
- Marcel Verkerk (Werkhoven),
- Arjen Vernooij ('t Goy) en
- Jeroen van Wijk (Odijk).

U kunt het project volgen via:

<http://www.clm.nl/projecten/zienisgeloven.html>

Ook kunt u contact opnemen met:

Eric Hees, CLM   T 0345 470737

Projectponsors: SenterNovem en Provincie Utrecht

Samenstelling: Eric Hees

Vormgeving: Francien de Groot (CLM)

© CLM, april 2008. www.clm.nl